

Нестяма

Богдана Жолдака сміливо можна назвати найвеселішим прозаїком сучасної української літератури — блискучий оповідач, неперевершений відтворювач живої народної говірки з її дивовижною фонетикою і суржиком, за що письменника часто критикували ортодоксальні прихильники чистої літературної мови. Ще він — розкішний майстер побрехеньок: історіям Жолдака про Гітлера чи Сталіна віриш беззастережно попри цілковите розуміння їхньої абсурдності, а прочитавши фразу «Повний курс органевтики для технікумів та вищої школи», негайно берешся шукати в інтернеті, що ж це за наука така, і, звісно ж, жодних пояснень не знаходиш, бо то чистісінька вигадка.

Ця проза така кінематографічна, що здається, її персонажів знаєш особисто багато-багато років і до кожного з них, попри їхню недолугість, а часто й відверту пришелепкуватість, переймаєшся симпатією.

ЖОЛДАК

НЕСТЯМА

Анотація

Богдана Жолдака сміливо можна назвати найвеселішим прозаїком сучасної української літератури — блискучий оповідач, непе-ревершений відтворювач живої народної говірки з її дивовижною фонетикою і суржилом, за що письменника часто критикували ортодоксальні прихильники чистої літературної мови. Ще він — розкішний майстер побрехеньок: історіям Жолдака про Гітлера чи Сталіна віриш беззастережно попри цілковите розуміння їхньої абсурдності, а прочитавши фразу «Повний курс органевтики для технікумів та вищої школи», негайно берешся шукати в інтернеті, що ж це за наука така, і, звісно ж, жодних пояснень не знаходиш, бо то чистісінька вигадка.

Ця проза така кінематографічна, що здається, її персонажів знаєш особисто багато-багато років і до кожного з них, попри їхню недолугість, а часто й відверту пришепелкуватість, переймаєшся симпатією.

ISBN 978-617-679-384-7

Богдан Жолдак © текст, 2017

Дарина Жолдак © графіка, 1998

Назар Гайдучик © дизайн обкладинки, 2017

Видавництво Старого Лева © 2017

Інга

Це була дуже дивна, як на театр, сцена: у фойє, під квадратною колоною, судомисто тулилася гарна жінка і плакала; всі її оминали, а вона шепотіла сльозами, тому що це було в аванс, і вона, я пригадав, довго перед цим була в буфеті, хоча там її всі відмовляли, навіть Катя, буфетниця: «Фатить, ти ж знаєш, Інго, чим це кінчається», — та вона продовжувала вживати, і, як я зауважив, не лише тому, що ціни в буфеті були, як у магазині, низькі — про це дбала адміністрація.

Я був там новою людиною, декоратором, мене найняли одноразово, бо знав фактури, а тут вирішили поставити «Шекспіріаду», тобто знайшли спонсорів на декорацію, і я не знав, чим це все закінчиться. Аж ось вийшов у фойє. Бачу: жінка плаче, а всім байдуже, ба, навіть зиркають з острахом, особливо на мене, коли почав до неї наближатися; а ще якимось уїдливо дивляться, так мені здалося, а я підійшов до жінки і почув, що вона бурмоче:

— Нікому не потрібна, — виплакувала такі звичні слова, я навіть подумав був, що це з якогось спектаклю, але не зміг пригадати, з якого саме, бо жінка відчула, що хтось поруч і раптом сухо прошепотіла: «Я всіх ненавиджу, а мене

ніхто не любить», — і знову заплакала, так гірко, а я подумав, який же це страшний театр, щоб так довести людину, адже тут працюють митці, та всім байдуже, вони проходили, радісно отримавши гроші, кожен поспішав, як буває в аванс, коли вся трупа сходилася, щоб розійтися.

— Ну що ви, — сказав я до жінки, від чого вона затряслася плечима, й мені стало моторошно, що біда заскочила людину не десь у куточку, щоб та виплакалася, а просто посеред рідного

театру, у найвиднішому місці — оперлася так на квадратну колону, бо несила вже йти од горя, й розмазувала сльози.

— Не любить! Ніхто, — наполягала жінка голосніше; всі зиркали на нас якось неадекватно, одначе я вийняв хусточку, щоб утерти її прекрасні очі, потім торкнувся до пишного волосся, став переконувати, що вона помиляється, що все буде гаразд.

Раптом погляд її стражденний зупинився й висох; вона, сказати б, просканувала мене, й умить пройняв несамопитий біль: не одразу втямив, що руки її міцно вчепились мені за яйця.

Я отетерів — не од несподіванки, не од образи, а від несамопитого болю, якого досі не знав; бували випадки, наприклад, на баскетболі, від м'яча, але навіть він не міг так, як оці незнайомі пальці, що одчепити їх мені бракло снаги; вона втупилася мені очима в очі, бо я не витримав і закричав на весь театр, і працівники навколо деякий час це слухали, доки ж добрі люди — освітлювачі — підбігли і почали палець по пальцеві одтискати той страшний зашморг.

Потім одвели на банкетку, де я сидів і не вірив, що цей біль узагалі колись закінчиться, не вірив, що таке можливе, бо він мені ще кілька днів нагадував про себе сильною підпухлиною. І я просто змушений був думати про ту жінку, про її долю, змушений був ховатися в декораторській, щоб на мене не тицяли пальцем, отак починається проблемна робота — коли стаєш посміховиськом, а в чім твоя провина? Що ти просто пожалів людину?

Дехто співчував мені, з часом я багато довідався про Інгу, особливо, коли підслухав у курилці розповіді про візити до неї (актори — часом безсердечні люди), про інтим, як вона роздягала, роздягалась, а потім довго стелила ліжко і не так стелила, як годину розгладжувала простирадло, ретельно,

багаторазово, безліч уявних складочок, отак пестила, припадаючи щокою, аж доки кавалер кілька разів устигав перегоріти і вже те ідеальне простирадло ставало ні до чого: «Це ще добре, що не накірялась, а то було б».

Довідався, що Інґа відвідувала психоаналітика, та медицина не допомогла, бо в зарплату знову побачив її під квадратною колоною, де вона стояла і гірко плакала, шепочучи собі під ніс.

Чи я злякався? Можливо. Бо одразу втік назад, у декораторську, і стояв як дурень, оглядаючи приміщення, — чого я тут, адже роботу завершено. Тому стояв і просто обдивлявся стіни, наче вперше їх побачивши, аж доки надібав за трубою кілька використаних лампочок: перегорілі їй непотрібні, вони пилюжилися, покинуті електриком. Дістав їх, витер, а потім дбайливо огорнув у кульок.

...Вона стояла напівзігнувшись, притулившись до квадратної колони, пишне волосся та плечі здригалися від плачу, а люди байдужо, ба, навіть з острахом, її оминали.

Пошукавши хустинку, я підійшов, став упритул, вона підвела свої невимовні очі, бо не повірила, засвітилася подивом, побачивши мене знову, я почав утирати їй сльози.

— Що з вами сталося? — питав я, й крізь ридання вона казала:

— Не потрібна... — шепотіла, — уявляєш?..

— Ну що ви? — торкнувся її розкішного волосся, гіркого від сліз. — Не треба так думати, — заспокоював.

На мить чудові очі розплющилися ширше, погляд зупинився, вона втупилася мені в зіниці й затамувала подих — за мить її цупкі пальці вхопили мене межі ноги і стиснули, але в очах моїх Інґа не помітила відчаю, я пестив її кучері; тоді вона стиснула щосили й одна лампочка, а потім і друга, гучно луснули в її долонях.

Куди

— Почну — що перепрошую за такий вельми пізній дзвоник, вибачайте, дзвінок; у мене до Вас питання: чи немає серед Ваших знайомих книжкових спекулянтів чи перекупників раритетів? Як це нема, адже, не прикидайтеся, Ви непомаду цікавитесь рідкісними виданнями. Бо мені конче слід відшукати сліди невиправної моєї втрати — зникла дуже цінна для мене книга.

Тоді поставмо проблему інакше: почну здалеку, а саме з того, що, по-перше, я знаю, що в колі літераторів не вважається за гріх взяти без дозволу в когось книжку — таке трапляється навіть із вельми поважними та шанованими людьми, тому попередньо запевняю Вас: те, про що йтиметься далі, аж ніяк не вплине на наші стосунки. Йдеться про ілюстрований атлас «Дер паталогоантоміше дас бі-ологіше албум», виданий у середині ХІХ ст. в Нюрнберзі. Я свого часу неодноразово звертав Вашу увагу на цю мою книжку, хоча Ви і відмахувалися від неї, показово відмахувалися, посилаючись на незнання німецької мови. Одначе мої запевняння, що така книжка буде дуже цікавою для письменника, яким, безумовно, Ви є, — вочевидь не минулися марно.

По-друге, хтїв би застерегти Вас одразу: тут, в Україні, її не реалізуєш за належну ціну, отож сама думка про те, що ця книжка перетне кордон і назавжди зникне на чужині, штовхає мене в невимовний розпач. Тому пропоную Вам негайно повернути мою власність, щоб цей Ваш вчинок аж ніяк не вплинув на наші з Вами взаємини, бо я не маю наміру переривати наших дружніх стосунків. Ба, я навіть згоден виплатити Вам винагороду, будь-яку, яку Ви назвете, хоча Ви й

чудово знаєте, які насправді мої матеріальні статки, одначе я згоден залізти в борги, бо йдеться про річ, набагато важливішу за боргову яму, адже йдеться про фамільну цінність нашого роду Копачинських. Ваші запевняння, буцімто Ви її і в очі не бачили, є, вибачайте, м'яко кажучи, нешляхетні, позаяк я щоразу за Вашого візиту клав її на видному місці, а саме — на столі. Так, я помітив, що Ви не звертали на неї уваги, одначе запевняю: робили це занадто (!) показово, що не проминуло моєї пильної уваги. Даруйте, не треба вживати «не морочте голови», бо так серйозні перемовини аж ніяк не провадяться. Я не розумію Вашої іронії — до чого тут «Друга книга Поетики» Арісто-теля? Ви завжди викрадаєте саме її?

Куди? Куди?

...ще одним доказом на правдивість моєї версії є Ваша негречність, з якою Ви жбурляєте трубку, даруйте, слухавку на телефонічний апарат. Однак у цій скрутній для мене ситуації я вибачаю Вам навіть такий негречний вчинок, бо в мене, як Ви бачите, немає аніякого виходу. За цих жахливих обставин маю лише одну надію на Вас, сподіваюся, що Ви таки навернетесь на людяність. Запевняю, що не маю до Вас аніяких претензій, бо в літературних колах викрадення раритету не вважається за гріх, а виставляється радше за своєрідну браваду, тож, запевняю, Ваш добродійний

вчинок — повернення моєї книги — щонайменшим робом не позначиться на наших стосунках, і Ви знову зможете відвідувати мою оселю в будь-який зручний для Вас час.

До речі, ці Ваші відвідини і є головною причиною моєї версії щодо зникнення атласу, бо ж, окрім Вас, до мене останнім часом ніхто не заходив. Благаю! Благаю, не вчиніть іще більшої кривди — позаяк я Вас викрив, то Ви з переляку, щоби знищити докази, ще, чого доброго, знищете книгу. Не паліть її, я на коліна стану — вона ще мусить прислужитися людству! Що

завгодно, лише не це! А Ви, виходить, ще й спеціалізуєтеся на викраданні другої частини «Мертвих душ» Гоголя? З метою спалення? Ні, про три його романи, писаних українською мовою й спалених, я взагалі чую вперше, то й не запевняйте, що Ви й до того рук доклали, мене ці Ваші діяння геть не цікавлять.

Що-що? Ви ще наважуєтеся кидати тінь підозри на мою нову дружину? Так, набагато молодша за мене, то й що? Не Вам ставити під сумнів щирість наших стосунків, шановний пане, однак я Вам дарую навіть такі сумні підозри. Що? Переписати негайно дарчий лист на свого старшого сина? Як Ви взагалі можете радити мені щось щодо маєтності? Не лише оселю, а й дачу? За іншої ситуації я би геть інакше прореагував на вашу ганебну пропозицію, однак саме Ви чудово розумієте, що я цілком залежний од Вас у цих непростих для мене обставинах. Але якщо Ви з Вашої доброї ласки не розв'яжете проблему позитивно на мою користь, то я змушений буду осоромити Вас перед громадськістю. Я це чудово умію. Й не треба ховатися за слова «щоби ще слухати отаке», а нумо, яко г'речні люди, не доводити справи до безвиході, коли я просто фізично змушений буду публічно знеславити Вас, а Ви таки добре знаєте, як прекрасно я це вмію робити, отож...

...Небажання дослухати — це ще один, сказати б, речовий доказ про небезпідставність моїх запідозрень щодо Вас, вельмишановний. Мені вочевидь слід було ще свого часу завгодя, немов у шаховій партії, передбачити наслідки Ваших візитів; так-так, не прикидайтеся, адже Ви вже давненько, м'яко кажучи, позичали в мене не лише атлас, але й сюжети багатьох Ваших оповідань. Так-так, списували їх із мене. Це новина? Ха-ха, не прикидайтеся. «Міформагія», «Усі падають», «Обалдемуа», «Стьоб-кран», а «Пурга»? «Неповний фарш», «Пардімонокль»? Не треба запевняти, що саме цей есей написано ще до знайомства зі мною, бо Ви тоді ще взагалі нічого не писали. А

«Товчи-батькасин»? Так-так, саме він, атож, я дуже пильно ставлюся до Вашої творчості й узагалі дуже шаную наші взаємини, отож дуже прошу: не кидайте тінь на них во ім'я плідного їхнього продовження й поверніть у мою власність річ, яка Вам не нале.

Доброго дня, віта.

Дуже прошу Вас, не кида.

.Не кидайте! Одразу скажу Вам, що в мене є для Вас, не кидайте цього разу слухавку, благаю! Дуже приємна для Вас новина — «Дер паталогоанатоміше» дивним чудесним робом віднайшовся. Як де? Він стояв, виявляється, не на належній полиці, а лежав чомусь згори на ній, затисну-тий під стіну. Охоче приймаю Ваші вітання, пробачаю цього разу Вашу іронію. Однак ідеться не про це.

А от тепер скажіть мені, вельмишановний, у який це спосіб Вам вдалося таємно занести до мене книгу й непомітно підсунути назад? Вікон я, як Ви знаєте, відчиненими не лишаю, а замки на дверях маю, далєбі, надійні. Я знаю, що вони не перепона для професійного крадія, одначе маю підозру, що Ви ним не є. Тоді поясніть мені заради Бога:

звідкіля у Вас ключі до моєї оселі? Чому я про таке питаю? Та звісна річ: перспектива беззахисності перед Вами й усвідомлення того, що хтось може безкарно проникати всередину і брати все, що заманеться, а тоді ще й класти назад...

Не кидайте!

Я ще не сказав найголовнішого в цій непростій ситуації: надзвичайно переконливо і ґратульовано благаю Вас ніколи й аніяким робом не використовувати оцієї теперішньої нашої з Вами історії в якомусь оповіданні.

Навколо лампочки

«...летять бризками на екран, падають комашками, вони ж хитрі, раніше вони на папір не могли собі отако сідати, бо перо одненьке, це тобі не всі десять пальців, що молотять клаву швидше, ніж ти встигаєш думати. Особливо, коли можеш молотити значки також і з голосу, вони, вже відредаговані й ретельно виправлені, вихлюпуються досконалими графемами; то тут треба завважити, що вже є на сім світі багацько людей, які друкують швидше, ніж балакають. Байдуже! Ще ніхто не додумався, крім мене, молотити пальцями і голосом одночасно, стикаючись між собою — літери, потоки, — вони складаються поєднаннями, на які ти особисто не здатен, тобто традиційно ти був не здатен, а от тепер — на, маєш, пальці випереджають слова, слова випереджають думки, і це чудово, від цього страждав іще Кнут Гамсун, але тоді не було комп'ютерів і він не знав, як із цим боротися, лише встигав благати: «Боже, не дай мені бути розумним!» Аби хоч у якийсь спосіб випередити самого себе, чи не подався він у фашисти задля цієї формули? Ось питання — а що якби побачив він отаке: варто о сьомій ранку нуль п'ять хвилин натиснути в компі на пимпочку «вмотивований хаос» — як усі завойовані слова злітають, наче метелики, й сідають назад на екран, дають іще додаткові тексти.

«За цей час ти встигаєш ще намолотити язиком та кінцівками, добре, що в тебе їх на руках лише десять, от якби навчитися, як це роблять безрукі інваліди друкувати ще й десятьма кінцівками ніг, але це не за горами, якщо інваліди це можуть, то ти, геть не каліка, опануєш такі рефлекси; жадібність, вона ненаситна, адже ти й так сидиш, оточений прудкою хмарою літер, що кружляють навколо тебе, як мухи

навколо лампочки, неначе спіралями петрогліфів Кам'яної Могили, ти друкуєш, вони самі впорядковані твоїми незримими правилами знову й знову сідають на екран, і ти пишаєшся, бо вони наочно втілюються за принципом т. зв. гіпертексту, ба тепер це мегатекст, якщо не ультра, так чи інак, а фіксується він доволі умовно лінійно; ти згадуєш колишні свої страшні заздроці, коли побачив на фресках Софії Київської первісних наших музик, в одного були одразу дві дудки у вустах, дудки дві, а пальців однак лише десять, поруч із ним тоді був скрипаль, який міг застосувати лише шість кінцівок — п'ять пальців на струнах та ще руку зі смичком, хай там як, а перегнати себе він не міг, хоч і грав на найпершому тоді в світі смичковому інструменті під назвою гудок.

Лише в теперішні часи з'явилися музиканти, здатні встромити до вуст три саксофони, ще й спускалися в залу, вимагаючи, щоби публіка тиснула їм на пимпочки клавіатури, і хоч би скільки їх було, встигаючи одімпровізувати той хаос на трьох горловинах, це вже ніякий лінійний Моцарт не переплюне, і добре, що електроніка встигала зафіксувати навіки ті виправи, чого графічні ноти фіксувати не звиклі, а ці тут же на моніторах, розсипаючися значками, ще й додаючи аранжування, і вкупно одкидаючи це все знову в залу, яка, шаленіючи, накидається пальцями й вухами на саксофони, радіючи, що вони — живцем, а не на тисячолітніх фресках».

Папірець цей, щойно написаний, просто палив мені кишеню, я оглядав людей у залі.

— Уявляєш, Миха мене таки намалював, — шепотіла попереду білявка до подруги.

— На картоні? На полотні? — заздрощами відгукнулася та.

— На мені. Отако посадовив і почав од шиї і отак донизу.

— Ти шо... До... скрізь? — жахом завмирала та.

— Ото. Тільки одно, що фарби холодні. Я йому кажу: «Або підогрій їх, або давай без них».

— Ну ти. Скрізь? Без них?

— Ага. Одним лише пензликом.

Обидві крадькома озирнулися лише тоді, коли почали давитися сміхом.

Усі тутки гомоніли, а я картався, як і щоразу, бо не взяв бука — записати б цей полілог, управити в літери, а потім усі тексти витягнути лінійно, і от, на, маєш: за хвилину тобі цілий романика з «Доктора Серафікуса», завбільшки. Які чудові тут люди!

Що далі від столиці, то менше падлюк, тобто провінційна богема, вона чистіша, очі в неї не такі, особливо, коли вона з'єдналася й забула, що провінційна, ба, навпаки, вона ще не втратила здатності легко спілкуватися. Бо столична боїться бовкнути зайве, щоби хтось із цього не скористався та не поніс до свого монітора, тож вона лише багатозначно промовляє очима, вдаючись до стократ ужитих слів.

Га! Де ті часи, коли Сократ забороняв записувати слова, а дозволяв тільки промовлені, перетворивши життя своїх учнів на нескінченні потоки, одучив од крохоборства, за що його й стратили, і навіть тоді він не перестав говорити, коментуючи власне вмирання.

А тут у залі не пролунало жодного разу бодай «Макіа-веллі», бодай «Деріда» не проскочило, просто люди були дуже раді нарешті побачитися, й тому говорили без цитат чи бодай посилянь.

Трохи знайомий я був тут лише з Левком Рочинським, знаним серед філологів своєю формулою про літературознавство — з тих іще часів, коли активно точилася суперечка: чи літературознавство може бути і літературою? Так

от він вивів, що література може жити без літературознавства, а воно без літератури — ні.

На сцену він вийшов ходою місцевого Сократа і почав говорити про теперішню зустріч. Перші в залі затихли жінки. Чоловіки, певно, його не дуже любили. Він перейшов до газетних публікацій і зацитовав із пам'яті: *«летять бризками на екран, сідають комахами, вони ж хитрі, раніше вони на папір не могли сідати, бо перо одненьке, це тобі не всі десять пальців, що молотять клаву швидше, ніж ти встигаєш думати. Особливо, коли ти можеш молотити значки з голосу, вони, вже ретельно відредаговані й виправлені, вихлюпуються досконало; то тут треба завважити, що вже є на сім світі дуже багато людей, які друкують швидше, ніж балакають. Байдуже!»*

Тетеріючи, ти ще встигаєш поперед глузду вигукнути:

— Звідкіля у вас цей текст?

— З учорашнього «Ґрунту».

Він продовжує цитувати, а ти вислизаєш надвір і починаєш шукати газетний кіоск. Нарешті бачиш його в заводській прохідній — як це чудово, завод майструє сільгосптехніку, а також забезпечує робітників друкованим словом. Тицяєш у віконечко мідяки:

— Учорашній «Ґрунт», будь ласка.

Жінка скривилась огидою:

— У нас вчорашнім не торгують, — і відсунула назад гроші.

А хто ж тоді торгує?

Я витряс із кишені папірця, що приготував до виступу: *«летять бризками на екран, сідають комахами, вони ж хитрі, раніше вони на папір не могли сідати, бо перо одненьке, це тобі не всі десять пальців, що молотять клаву швидше, ніж ти встигаєш думати»*.

Ну, ось він, текст, слава Богу... Але як він виник тут, у залі?

Знайти путній кіоск непросто, для цього треба сунути на вокзал, це далеко, а, головне, там виникне потужне бажання сісти у потяг і чкурнути з міста.

Бо ж іще Моцарт утинав, коли хтось із композиторів довго творив яку складну музику, то цей вставав на концерті і заявляв, що ця річ належить йому і на доказ тут же віртуозно її виконував нота в ноту. Довго так тривало, аж доки Сальєрі, зрештою, поклав цьому край.

Нарешті поперед базару виринає крамничка, штовхаючись до неї, виникає водночас радісна і страхітлива здогадка про те, звідкіля ж у цьому місті взялося твоє ненаписане оповідання?

«Отже, не тільки з пальців та голосу, а вже і з думок вибирається».

Починаєш канючити учорашню газету, та від хвилювання забуваєш її назву. На тебе дивляться з усмішкою, аж ніяк не провінційною.

— Гарзд, — одхекуєшся, — гляньте в комп по бібліографії, чи є в продажу щось із письменника Бебка?

— Я й так скажу, без компа, — ще лагідніше всміхнулася кіоскерка, — ось вранці надійшла його книжка.

Отакої! Вже встигли видати? Хапаю, розгортаю:

«летять бризками на екран, сідають комахами, вони ж хитрі, раніше вони на папір не могли сідати, бо перо одненьке, це тобі не всі десять пальців, що молотять клаву швидше, ніж ти встигаєш думати».

Коли заскочив до зали, Левко завершував фразу:

«тут же на моніторах, розсипаючи нотними значками, ще й додаючи аранжування і вкупно одкидаючи це все знову, в залу, яка, шаленіючи, накидалася на саксофони, радіючи, що вони — живцем, а не на фресках».

Уже мали пролунати оплески, та я вискочив на сцену:

— Ось, — кричу, — це все звідси, з моєї нової книжки! Моєї, ви розумієте?

Левко незворушно глянув у свій папірець.

— А оце і є той самий письменник Борис Бебко, якого ми зібралися вшанувати разом із його новою книжкою.

Соломинка

...він стрибнув на неї, наче тарантул; нещасна оніміла, бо не добачила, коли це він встиг роздягтися, так і завмерла на пів ковткові вина, а ще подивувалася, що маючи геть скалічене тіло, володів одним цілком здоровим органом, навіть аж занадто здоровим...

Степан часто бував у лікарні й дивувався, як там багато одноразових крапельниць, «отак як і я», думав із гіркотою, і з болем виснував філософську концепцію про вічність навпаки, тобто, що вічність настане для людства після внутрішнього психологічного, ба, психофізіологічного зсуву, це коли воно спроможеться перетворити всі одноразові предмети на багаторазові; адже кожна тимчасова людина осягає вічне буття лише, продовжуючи себе в дітях, плекаючи надію, що наступне покоління буде краще за попереднє, й надто втішаючись цим.

Медсестри, щоб подолати нудотність нічних чергувань, сплітали з чудових прозорих використаних рурочок од крапельниць ялинкові іграшки — рибки та пташки; вони нічого не знали про Степанові концепції, але, подарувавши йому кілька виробів, мліли від щастя — такої радісної реакції не бачили зроду, навіть, коли впорскували хворим морфін. Степан, бавлячись цяцьками, не міг натішитись: усі вони внаслідок певної пластичності рурочок нагадували пляшку. Це продовжило його міркування: «Як уберегти хитке здоров'я — хитрі америкоси придумали пити коктейлі крізь тонку трубочку, здобуваючи набагато більший ефект, ніж хиляти зі склянки; тобто, значно зменшуючи дозу але побільшуючи кайф!»

Звісна річ — це закордоном додумалися винайти крапельницю, повільну, яка, згладжуючи наслідки,

побільшувала ефективність ліків. Міркуючи про західну цивілізацію, він виснував ще один аналогічний приклад: а що таке їхній коктейль? Це домішок газованої води до спиртного, що теж зменшує його міцність, але побільшує результат.

Уже в гуртожитку він розпустив одну таку рибку (символ! християнства!) і почав обертати воду на вино — тобто змішував їх, цмулячи крізь катетер. Перший же дослід розширив свідомість: це дало шалену економію стипендії.

Тепер на лекціях він, наче роденівський мислитель, картинно підпирав голову рукою, і жоден викладач не постеріг таємної рурочки, пропущеної рукавом до площини; здоров'я поверталось до нього — спершу рум'янцем на щоках, а потім і скрізь життєдайним теплом, наснагою і, зрештою, коли він непритомнів, друзі залюбки брали його під пахви і виносили до автобуса. Не тому, що власна вага його, горбаня, тридцять п'ять кілограмів, а тому що він встигав набути невагомості. Брутальні, вони жадали таких само насолод, але жоден не міг досягнути повільної трубочки чи розбавленого шмурдяка, однак засвоїли вуглекислі пухирці: якщо загазувати горілку за допомогою сифона з балончиком вуглекислоти, то удар здобуваєш одразу.

А Степан осягав іще одну новацію — відсутність похмілки збурювала зворотну хвилю енергії, ба, навіть агресії — роздягнувшись до пояса, він спускався на дівочий поверх і, розчепіривши ноги та надувши груди, гримав у кімнату № 317:

— Олесю, вийди!

Однокурсниця одчиняла і заходила вереском, бо зроду не уявляла, що воно таке — оголений горбань, а також гадки не мала про сюрреалізм, тому встигала ляснути дверима, перш ніж той видихав із перегаром:

— Олесю, впусти, світ здригнеться!

Щодо цього вона дуже сумнівалася, адже мала симпатію до Петра Чумаченка, чемпіона факультету з гандболу, що його торс

часто виникав у її нічній уяві, тому дівчина не оминала жодного спортивного змагання, щоби вдосконалювати видиво.

І перестала одчиняти.

Тому на лекціях Степан найбільше боявся зустрітися з нею очима, вмощувався на останню парту і якомога швидше занурювався у катетер: «сідав на крапельницю». Часто, отямившись аж серед ночі, спускався сходами і ридав перед дверима № 317, подекуди й гримаючи:

— Світ здригнеться!

Увесь гуртожиток ник, особливо від вигуку:

— Есмеральдо!

Бо голос у нього був нутрянний, пройшовши валторною викривлених трахей, здобував потужні обертони, неначе в Квазімодо, і общага вібрувала зо страху, надто Олеся, яка тряслася, що Петро-гандболіст щось дурне запідозрить.

Якось Степан висотав чергову пляшку, і його осяяла чудова ідея відвідати на вихідні рідне село. Там він побачив на дверях сліди проникнення. Образившись, що із його хати знову пропали деякі речі, тихцем уночі викрав із сторожки діда Микити ружжо. Таємно привізши, надійно заховав, одначе співкамерники знайшли берданку під матрацом і посідали навколо, тяжко замислившись. З іншого боку їх брала цікавість, дуже хотілося продовження подій, куди вони повернуть? Тому хлопці обережненько розколупали патрони і полегшено виявили, що ті заряджені сіллю; натовкли їх туго папером і знову залили парафіном.

Посеред ночі, підскачивши, Степан хопився рушниці:

— Я ж казав! — вигукнув похмільно.

Розбудилися товариші:

— Що ти казав? — мружилися на озброєного горбаня.

— Що світ здригнеться! — тряс рушницею.

Хлопці хотіли спати, й почали одмовлять:

— Вона ж сіллю заряджена, — брехали.

— Ах — сіллю? — схопив зі столу коробочку з канцелярськими кнопками, спритно висипав у жерло; щоб його не перехопили, вискочив, неначе краб, боком, помчав із рушницею до кімнати № 317 і заволав:

— Олесю! Виходь!

Чудом дівчина не підійшла до дверей, а спросоння пробурмотіла:

— Ось я Петрові скажу...

— Якому ще Петрові? — нашорошився він.

— Чумаченкові!

Оце новина! Виявляється, його найкращий співкамерник став на заваді.

— Ах ти ж сука! — вибухнув Степан, перш ніж вибухнула його рушниця, вирвавши з дверей чималу діру.

Не встиг вставити новий набій, бо був обеззброєний друзями, потягнутий геть, а общага почала прокидатися й міркувати. Триста сімнадцята оніміла назавжди, лише тупо споглядала, як хлопці притягнули з верхнього сортира двері і встигли прикрутити їх саме перед візитом коменданта.

— Хто стріляв? — допитувався.

— Петарда стріляла, — пояснив Петро Чумаченко, ховаючи за спину викрутку, якою щойно прикрутив табличку № 317. — Правда, дівчата?

Ті оніміло кивали головами, тугіше натягуючи ковдри, бо вирішили, що їх теж виженуть із вишу.

— Яка ще в сраку петарда? — донюхувався комендант.

— Роботяги гуляють, — кивнув на протилежний гуртожиток Петро. — День строїтеля.

Комендант визирнув, але не побачив нічого, крім неба, розцяцькованого канцелярськими кнопками зірок.

Хлопці, обсівши Степана, тужно споглядали, не вірячи жодній його сльозині.

— Нам хана. Ще один такий фокус — його посадять, а нас виключать. Бо як чоловік ухопився зброї, то далі вже йому хапатися нема за що! — стогнав староста.

— Є за що! — несподівано заперечив Петро Чумаченко й визирнув у вікно, видивляючись там якийсь свій план, поки незрілий, щоб ним поділитися. З усіх присутніх він почувався найвинуватішим, і все через Олесю — ще б пак, вона ж на нього око поклала, а не на Степана.

Друзі часто тепер бачили, як Петро видивляється у вікна навпроти, не розуміючи, що в тій обшарі може бути аж такого цікавого, чого не було в цій.

— Шо ти там не бачив? — дивувалися.

— Підходящої кандидатури, — буркав, не пояснюючи, бо ж він, гандболіст, умів мислити стратегічно.

Нарешті набачив там жінку Валю, яка вечеряла, поставивши сама собі пляшку вина, потім обвела поглядом убоге приміщення. Поміркувавши, вона не стала бруднити склянку, а хильнула просто з горла; подумавши, приклалася ще, а вже лише потім почала жувати суху самотню міві-ну. Чумаченко терпляче вичікував, коли у малярів настане трагічний переддень зарплати, і завітав до неї.

— Ну, — сказала Валя, окинувши його з порогу поглядом, порожнім без вечері.

— Тут, — мовив він, — є один мужик, який ніяк не стане мужиком, ясно?

— Ну.

— Допомогти людині.

— Ну. Бутылка, — підняла очі.

— Але він трохи...

Вона запитально покрутила пальцем біля скроні.

— ?

— Ні, горбатий, — відповів він.

Валя полегшено зітхнула, подумала мить:

— І закусь.

— Ну, — несподівано повторив Петро. — А коли?

— Та хоть би й зара, — в горлі їй зрадливо тіпнувся голос, бо малярші — це такі люди, які потребують негайного виведення отрути фарб. Особливо перед зарплатою.

— Чепурися, — кинув він і побіг чепурити Степана.

Друзі стояли колом, обсмикуючи на ньому піджачок

та билинки. Степан саяв; ніхто не знав, що він у вільний од алкоголізму час пише вірші, але як усі поети-горбуни, не зізнавався, і от настала мить поділитися римами, але йому не дали:

— А ти пазурі забув гострить? — занепокоївся Вовка Шляховий.

— Які ще пазурі? — буркнув Степан.

— Які. На ногах.

— Гострити?

— А як сповзеш, то чим же впирацьця в простиню будеш?

Степан не образився, навпаки, вдоволено зашарівся, бо це був перший комплімент у його житті. Петро взяв його за ручку і повів, неначе в школу, а співкамерники погасили світло і повсідалися біля вікна, втупившись у навпроти.

— Три де! — радісно передчував Вовка якість зображення.

— Чотири де, — виправив його староста курсу.

— Чого чотири?

— Бо з запахом, — пояснив той і всі радісно пошкодували, що не мають бінокля, а особливо відеокамери.

...він стрибнув на неї, наче тарантул; нещасна оніміла, бо не добачила, коли це він встиг роздягтися, так і завмерла на пів ковткові вина, здивована рішучістю, та й глядачі з вікна

навпроти принишкли, оно, виявляється, з ким весь цей час мешкали; тепер складалося враження, що кінцівок у Степана вдвічі більше, надто — головної; жінка Валя насилу встигла проковтнути вино й обережно, не перекинувши пляшки, одставити; поцілунок її з присмаком до болі знайомого шмурдяка надавав йому снаги, й без того накопиченої, що, маючи геть скалічене тіло, володів одним цілком здоровим органом, навіть аж надто здоровим; це як вдалий вірш, який сам себе пише, незнане натхнення охопило, він панував.

— Які там пазурі, — шепотів Вовка з навпроти, клякнувши, од сюрпризу.

Степан надолужував і за себе, й за Квазімодо, однак вчасно уповільнився, наче крізь соломинку, опанував себе навпаки «щосили не стати одноразовим», і Валя перевела подих й зосередилася не на пляшці — ще від часів інтернату спиртне притупило її відчуття, й Степан став перший, хто відновив їх; «якщо б виключить лампу, то й геть нор-мальок» — устигала подумати, «хто топиться, і за бритву хопиться», — потайки вирішила, вона не встигала, аж раптом рятівна думка: «не порвав» — це про труси, «хто б це знав, хто б це думав» тряслася, особливо його хекання, гортанне й нутряне, нечуване, пройнялася, «мамо», несподівано входячи в стан і на подив устигла, чвалом здригаючись, аж доки Степан випав із неї.

«Все рівно, це лучче, чим ананірувать», — потайки вирішила.

Вони лежали приголомшені, аж доки Степан, тамуючи новий наворот, устиг напутити її не псувати алкоголем здоров'я, а навпаки посилювати його за допомогою розтягнутої трубочки, й вона, нарешті додумалася запнути фіранку на вікні, ще встигала почути, як Степан каявся про якусь рушницю з рідного села, що її слід негайно повернути сторожеві Микиті, до Валі наверталася нарешті: її нестримний кавалер має в селі власну хату.

— То чого ми тут зря сидимо, як дураки? Хата! — видихнула; зневажно озирнула казенне помешкання, а потім несподівано очі їй потеплішали і погляди їхні ніжні нарешті зустрілися.

Факерлянд

— Я Єва, а ти мій Адам, — прошепотіла ніжно, й бетонні стіни відлунилися лагідністю.

— Ні,— була відповідь.

— Чому? — вкотре образилася Єва Браун.

Вона не знала, що ім'я «Адольф» у перекладі з рунічної мови означає «антищасливий».

...хто його сотворив, Гітлера? Звісно ж, Генрі Форд, цей автомобіліст іще на початку століття написав три майже тотожні книги, які набули дужого розповсюдження, — «Моя війна», «Моя борня» та «Моя праця» (про це навіть по телевізору показували, мовляв, він вигадав конвеєр не лише для авто, а й для опусів), і на нещасливу біду вони спровокували невинного хлопчика, австрійського вихреста, художника за покликанням, написати згодом таку саму, скопіїювавши три в «Майн камф», наслідки знані — антищасливим став увесь світ.

Досі невідомо, якого він роду: чи, бува, не австріяк? Але німцем не був і разу, і ця його жахлива таємниця вирішила перекинути планету, щоби ніхто не докопався. Тож чи не іудей він часом? Для таких яскравих акцентуїова-них індивідів властиво позбавлятися вагань і найперший шлях — податися в антисеміти. Та перш ніж нарікати на фюрера, варто пригадати майже біблійну притчу:

«А прийшло бо дерево до Бога й почало бо квилити й жалітися на залізну сокиру, яка нещадно його рубає, а Господь бо зітхнув і відказав бо:

— А ти, дерево, подумай ліпше — а з чого таки зроблена ручка у сокири?»

Адже один невідомий єврейський музикант із невідомого австрійського містечка під Лінцом та й був вилазив на заміжню фрау Шикльґрубер, а потім не вберіг таємниці, навпаки, ще й вихвалявся у пивній та у кав'ярні; словом, маненький Адольфік ще не народився, а однолітки вже дровичи його «жиденям» на вулиці і в школі, не даючи продику до такої міри, що вже й єврейська малеча його так само дровича; хлопча лише й мріяло, як би швидше вирватися звідтам якнайдалі — аж так, що згодом просто вимушене було захопити Австрію аншлюсом (по-нашому «возсоедіненієм»), аби лише стерти рідне містечко й зробити там велетенського полігона, щоби важка техніка вдень і вночі маневрами трамбувала нещасливе його дитинство.

Де він тепер, той горе-музикант?

Аби далі заховати кінці в воду, Адольфік перекаму-флював походження, власне, й усієї німецької нації, щоби потім ніхто тих кінців не знайшов, але про це згодом.

...Чому він невпинно екзальтував натовпи? Аби щоразу виявляти екзальтованих жінок, які волали: «Хочу дитину від фюрера!»

Тих, кого — блакитнооких і жовтококих — відстежувало гестапо і під приводом гінекологічного обстеження непомітно з медінструментом впорскувало їм гітлерових сперматозоїдів; він бо вірив, що в такий супермасовий спосіб буде створено нащадків уже не темноволосих і темнооких, як він, і рано чи пізно виправлять несправедливу його генетику. А інакше, що ж тоді воно таке — державотворення?

Єва Браун додавала всіх мислимих рукотворних зусиль, аби націдити якомога більше, отож спермостати розвозили по всій Німеччині, Норвегії, Данії — винятково нор-дичними теренами, перетворюючи на розсаду, і навіть наприкінці війни Гітлер у передсмертній агонії еякулював у пробірку, поспішав коригувати родову похибку, рятуючи себе й майбутнє

фатерлянду, стаючи батьком німецького народу не лише в переносному але й у прямому сенсі.

Єва Браун змушено і невтомно тренувала тіло, особливо руки, налягаючи на гімнастику, адже турнік найкраще розвиває долоні пальців, клянучи при цьому «Абвер», розвідку, яка перша спровокувала цей титанічний процес, свого часу рознюхавши, що в комуністичному eCePe-CePi відомий світовий генетик Іванов уже усіляко осіме-няє мавп, створюючи нову породу надлюдини.

— Ха-ха-ха, — така була перша реакція фюрера, — то хто там кого жигає: політбюро мавп, чи мавпи — політбюро? І навіщо? Та ви погляньте на їхні пики, вони й без того, як у приматів.

— Воно би й смішно — який із мавпи юберменш? — наважився не погодитися Геббельс. — Однак гомо-мавпікус може стати неперевершеним солдатом, перекроївши політичну мапу Європи. З могутніми м'язами та могутніми тваринними інстинктами може переважити наших інтелектуальних солдат.

— Ха-ха-ха, мавпоподібні мавпи, — вже не так упевнено реготнув Адольф.

— Вони почали з того, що взялися своїм чоловікам пересаджувати сіменні канали яйцеклітини горил.

— Та ха-ха-ха.

— І ось уже перший результат — коли ховали Калініна, то кришка гробу взяла і не закрилася.

— До чого тут кришка? — насторожився вождь.

— Така потужна бо ерекція, що навіть у покійника не припинилася й мучила його з того світу. То що вже казати про живих?

(Так було. Він перший бо ліг під скальпель, даючи приклад наступним поколінням активістів, промовивши: «Во ім'я щасливого майбуття пролетаріату».

Чому подався у першопрохідці? Дуже просто — його дружину Сталін запроторив у сталінські концтабори. Отож ним вирішено ризикнути своїм статевим органом за непотрібністю — і от результат, загинув во ім'я радянської науки.)

— Бачте, — наполягав райхміністр, — у них тепер офіційна релігія — мавпізм, вони всі вклоняються мавпам.

— Як це? — сполохався вождь.

— Дарвінізм.

— Дак це ж антилюдська теорія, що людина походить від мавпи.

— А що в комуністів не антилюдське? Дарвінізм у них прогнозовано став державною вірою, і це вже не жарти, бо вони тепер хочуть цю теорійку підсилити дослідями, таку собі теорійку за Марксом про поворот процесу на наступному звиві спіралі.

— За Мавпсом, ха-ха-ха.

Велетенська собацюра арійської породи на ім'я Блон-ді, вихованка Гітлера, і собі вирішила посміхнутись кутиком пащі.

— А ще наша розвідка доповідає: не жарти і те, що славнозвісний *проффессор* Іванов відряджається в Африку до масового місцеперебування мавп.

— Як доктор Айболіт? — намагався жартувати Гітлер, але вже не так жваво.

— Якби ж то. Він їде з метою запліднювати африканок мавпами і навпаки, а також перехресно.

— Запліднювати? — здригнувся фюрер і зверхня посмішка поволі сповзла з його вусиків. — Навіщо?

— Гомо-советікус, ось їхня мета.

— Отже, нам спішно слід покращувати породу, — пробурмотів Адольф.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте,
будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ